

Îmi este destul de dificil să rezum în trei-patru mii de semne, în cât obișnuim să încadrăm prezentările de carte din publicația de față, bogăția informațiilor noi, ideilor și pistelor de interpretare tematică din opul istoricului Flori Bălănescu, *Paul Goma. Conștiința istorică și conștiința literară*, București: Corint, 2022. Numit „studiu monografic”, realizarea este nu doar o îmbrățișare generoasă a tuturor contribuțiilor mai mici sau mai mari la descoperirea și interpretarea biografiei, „cazului” politic și operei literare ale lui Paul Goma, ci și o pledoarie, însoțită de un enorm dosar de documente necunoscute, a unui istoric în favoarea unei personalități istorice neîndreptățite, precum și o expresie de admirație a unei firi poetice față de un artist al cuvântului insuficient valorificat. Deoarece avem de a face cu o formă editorială a unei teze de doctorat în istorie, voi evidenția ceea ce, în viziunea mea, constituie noutatea absolută a acestei cărți. Mai corect spus: ce am aflat eu, care sunt (vreau să cred) o cunoscătoare a multor lucruri legate de viața și opera lui Paul Goma, mai puțin un istoric, din oferta dată. Pe bună dreptate, menționează prefațatoarea, doamna dr. Mioara Anton, de la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române, important este fundalul: „marea Istorie a celei de-a doua jumătăți a secolului XX”, „lumea românească de după 23 august 1944”, fresca „societății românești în comunism”, privit prin unghiul de vedere al unei biografii individuale, capabile să-i dea acestui fundal expresivitate și concludență. E suficient să urmărim documentele din arhivele Bucureștiului (ACNSAS, ANIC etc.), adunate cu multă acribie și colaționate cu alte surse de către Flori Bălănescu, pe marginea „cazului Goma”, numărând „un total aproximativ de 10 000 de pagini (dosarul sub numărul 2217, care ilustrează „mișcarea Goma” din 1966, numără 21 de volume; Dosarul Penal cu numărul 313 – 16 volume; Dosarul Penal din prima detenție/1956–1958, nr. 311 – 5 volume, la care se adaugă DUI 2337 și Dosarul Penal din DO, nr. 312), ca să deducem datele esențiale ale regimului și felul lui copleșitor criminal de a modela intelectualitatea, pe de o parte, și de a provoca răzvrătirea și rezistența *rara avis* ale basarabeanului Paul Goma, pe de altă parte. Poate să pară o glumă, dar profilul lui Paul Goma, cunoscut în primul rând din „Biobiografia” scrisă de el însuși în 1990, este completat de notele turnătorilor lui, iar Flori Bălănescu a știut cum să le valorifice în acest sens. Așa-numitului informator „Panait” nu i se poate nega calitățile de înțelegere a oamenilor de vreme ce i-a făcut lui Paul Goma, în 1966, un asemenea portret: „Sub ochelarii fumurii, Goma ascunde o inteligență ascuțită, amestecată cu o mare șiretenie îmbrăcată în naivități de copil”. Și dacă s-ar fi limitat doar la acestea, Paul Goma nu ar fi Paul Goma și poate că ar fi avut un loc de frunte în istorie, precum și în istoriile literaturii scrise până acum. Dar el a fost un revoltat, un răzvrătit, în momentul în care istoria nu a încurajat asemenea calități, când lupta pentru valorile libertății nu aducea nimănui gloria de erou, ci putea lesne să îl transforme în pământul gropilor comune. Dacă istoricii au preferat să tacă, turnătorii și agenții Securității i-au adunat cu zel lui Paul Goma probe pentru o biografie notorie de oponent comunist. Dar istoria unei vieți nu reiese doar din documentele de arhivă. Cartea are multe alte calități care trebuie descoperite la o lectură atentă, negrăbită. Și atunci aceasta își va deschide evantaiul, descoperind mărturii ale unor personalități cu delicate sonori de poezie emoționantă, cum este, de pildă, dedicația poetică a Florenței Albu din 1960: „În Bărăganul lui Paul Goma. Prietene – cum ți-e toamna/ pustiu-n fereastră?/ Coama ta aspră/ încălțată de vântul secetei,/ ciuful tău trufaș albind/ ca aripile îngerilor răzvrătiți.../ (O, îngerii Bărăganului/ căzând din cer,/ ei, exilații în colb de Dumnezeu/ pentru păcatul de a fi gândit nimicnicia...)/ Îngeri prăfuiți, melancolici,/ cu marele lor nimb clătinat de vântul setos/ evadând în largul deschis./ Coama ta luminând acolo-n fereastră/ îmi ține trează câmpia...”.

